

Beloruski pesnik Janka Kupala

Na prelomu tega stoletja se začenja za belorusko književnost novo obdobje, klasično in moderno hkrati, v katerem preganjani in prepovedani beloruski jezik, izbrušen skozi desetletja v ustni narodni pesmi, spregovori z glasom pesmi trojice velikih pesnikov, začetnikov nove beloruske književnosti. Najpoprej je bil to Janka Kupala (pseudonim Ivana Dominikoviča Luceviča), ob njem pa njegov prijatelj pesnik in prozaist Jakub Kolas in zgodaj umrli pesnik Maksim Bogdanovič. V pičlem desetletju — prva pesem Janka Kupale, *Kmet*, je napisana in prvič podpisana s pseudonimom Janeza Krstnika, kar pomeni Kupala, v revolucijskem letu 1905 — je ta nova poezija ustvarila širok in bogat svet lirike, v kateri odmevajo vsi akordi od narodne pesmi do puntarstva in socialnih tem in kajpak do pretresljivih intimnih izpovedi o osebnih in narodnih ujmah. Tako piše Bogdanovič malo pred prvo svetovno vojno, kako je beloruska poezija prešla v petih, osmih letih vsa pota in kajpak tudi stezice, po katerih je evropska poezija hodila več kot sto let. In tej ugotovitvi ne brez ironije dodaja, da bi iz beloruskih pesmi lahko sestavili »kratek ponavljalni kurs« evropskih literarnih gibanj minulega stoletja. Kot velja ta ugotovitev za vso poezijo tega obdobja, velja tudi za pesniško ustvarjalnost Janka Kupale. Od sveta, ki ga je ustvarila romantika, do prostodušnosti in lirične krhkosti narodne pesmi, značilne za moderno na prelomu stoletja, pa spet klasična združitev osebnega in narodnega v domala pravem pesniškem programu nacionalne književnosti, vsa ta široka klaviatura tem in modelov pesnjenja ostaja kot značilnost in kot moč načelnika rodu novega pesnjenja v beloruski književnosti, Janka Kupale.

Kupala se je rodil leta 1882 v vasi Vjazinka pri Minsku kmečkemu najemniku. Beloruščine se je učil od matere, ker beloruskih šol in knjig ni bilo, učil pa se je je nemalo tudi od narodne pesmi. Po šolanju v Petrogradu je bil domači učitelj, pisar, trgovski pomočnik, delavec, urednik in po revoluciji narodni umetnik, ko je pel o tem, kako je »socializem šel na konec močvirij.« Umrli je v Moskvi nesrečne, nepojasnjene smrti med drugo vojno leta 1942. Poleg pesmi je pisal tudi za gledališče in prevajal. Najpomembnejše pesniške zbirke so mu izšle, ko je bila v razcvetu nova beloruska poezija med letoma 1905 in 1913, se pravi v času, ki ga zaznamujejo tudi dela Jakuba Kolasa *Pesmi žalosti*, *Pripovedi*, *Domače podobe* ali zbirka Bogdanoviča *Venec*. Prva zbirka Kupale je iz leta 1908, *Škrjanec*, sledi ji *Guslar* (1910) in potem poleg drugega troje pesniških knjig v letu 1913: *Po cesti življenja*, *Ona in jaz*, *Levov grob* ter dve drami: *Pavlinka*, *Razdrto gnezdo*. V obdobju, ko je bil ljudski umetnik slaven, je med drugim tiskal zbirke *Dediščina* (1922), *Pesmi o izgradnji* (1936), *Od srca* (1940), po smrti pa so mu izšla zbrana dela v šestih knjigah. Kot pesniški prevajalec je v beloruščino preli Slovo o polku Igorjevem, Puškinovega Bronastega jezdeca pa pesmi Mickiewiczza, Ševčenka, Krilova itd.

V slovenščino je za stoletnico njegovega rojstva prevedla Rozka Štefan znamenito pesem A kako tam gre. Tako so pesmi v tej številki Sodobnosti prvi večji izbor iz poezije Janka Kupale.

T. P.